List 30. **NOVICE** Tečaj XXX.

gospodarske, obrtniške in narodne.

Izhajajo vsako sredo po celi poli. Veljajo v tiskarnici jemane za celo leto 4 gold., za pol leta 2 gold., za četrt leta 1 gold.; pošiljane po pošti pa za celo leto 4 gold. 60 kr., za pol leta 2 gold. 40 kr., za četrt leta 1 gold. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 24. julija 1872.

Obseg: Še enkrat svilorejcem o celičnem semenu, in kako Delprino prideluje zdravo seme. — Določbe o premijah za konje. — Klic vpijočega v puščavi. — Velika vrednost Safolškega plemena. — K lovu belih metuljev. — Potopisni listi slovenskega učitelja svojemu pobratimu. — Matične knjige in zemljevidi. — Poročilo o XXV. skupščini Matičinega odbora 9. julija 1872. — Dopisi. — Novičar.

Gospodarske stvari.

Še enkrat svilorejcem o celičnem semenu,

in kako Delprino prideluje zdravo seme.

Opomin svilorejcem. *)

Naj sestavku: „Še enkrat svilorejcem o celičnem semenu“ v 28. listu „Novic“ nekoliko opazek pristavim, ki se mi zdijo neobhodno potrebne, da se ne zapeljejo čitatelji našega lista in posebno svilorejci ne.

Vlada je sicer pripoznala Francozu gospodu Pasteur-u 5000 gold., a to le na vprašanje gosp. Haberlandt-a, kar se mnogo skušenim ljudém ni zdelo prav, da na besedo le enega moža se opira tako važni sklep. V Avstriji imamo še drugih učenjakov. Dr. Lanza, dr. S. Širsky, dr. Levi, tudi učena Italijana Cantoni in Cornalia so že pred Pasteur-om iznajdli in praktično izpeljali to, kar se pripisuje njemu.

Napravljanje celičnega semena ni toliko priporočati, kajti srečni izid tega ravnanja ni gotov. Tega so se letos mnogi izmed prav izvrstnih svilorejcev prepričali in med temi tudi gosp. Haberlandt sam.

Tržaška kmetijska družba je letos podpirana od sl. ministerstva kmetijstva odgojevala eno unčo celičnega semena Haberlandtovega, in pol unče tudi celičnega dr. Levijevega iz Villanove pri Fari blizo Gorice, in pridelali smo le 53 odstotkov svile, ker veliko črvičev je po zaspanosti poginilo; zato nismo od teh kokonov nič semena storili in za prihodnje leto si ga mislimo od drugod preskrbeti.

Bolezen „corpusculi“ ali „telesca“ imenovana ni tako zeló nevarna, kakor Pasteur trdi; v Kini in Japanu imajo sviloprejke tudi „telesca“, a vendar imajo pridelek navadno srečen. To mi je večkrat pripovedoval učeni dr. Sirsky, kteri je le zavoljo tega bival tri mesece v Kini in tri mesece v Japanu. Omenjeni doktor misli, da to je sviloprejki kakor neka goba prirojeno in če telesec ni preveliko, da kaj malega jim ne škoduje.

Mikroskop (drobnogled) ni neobhodno potreben, marveč po skušnjah učenega g. Delprina je začelo, kar zadene pripravljanje svilnega semena, na to-le se gledati:

Od ene unče jajčic, za prihodnje seme pripravnih, mora se pridelati od 80 do 120 funtov svile; ako se je manj, postavimo, 70 funtov pridela, potem taki kokoni niso za seme pripravni. Metulji morajo čez 18 do 20 dni — potem ko so se črvi zapredli, izlesti. Metulji morajo biti prav beli in život jim mora povsod z dlačicami obraščen biti; ako imajo kakošne črne pike, — ako peruti niso prav izraščene, — ako niso bili prav živi, niso vredni nič, zavrzi jih! Samice (babice) morajo vsaj najmanj 9 do 10 dni živeti; prav zdrave živijo do 17 dni. One morajo jajčica drugo pri drugem, a ne na kupe izleči.

Tako se zdravo seme pripravi in dobí se srečen pridelek.

Jaz ne mislim s tem nikogar žaliti; al povedati moram, da tako mislimo mi vprihodnje tukaj v Trstu pri kmetijski poskušalnici (Versuchsstation) vesti se.

Kdor kaj več od mene zvedeti želí, naj se obrne le na-me, rad mu postrežem s tem, kar vem in znam.

V Trstu 15. julija 1872.

Anton Hrovatin,
duhovni pomočnik pri novem sv. Antonu in ud kmetijske družbe tržaške.

*) Zahvalujemo se prav srčno za ta naznanila, ki bodo gotovo na korist našim svilorejcem. Vred.

Določbe o premijah za konje.

(Konec.)

Razdelilo se bode:

a) državnih (cesarskih) premij v zlatu po 4 do 25 cekinov;

b) sreberne svetinje, ktere imajo spredej prsno podobo cesarjevo in zadej geslo: za dobro rejo kónj;

c) pohvalna pisma od komisije, ki premije delí.

Zraven premije v denarji se vsakemu tudi svetinja dá.

Ako bi ne bilo zadosti premij, se bodo konjem, ki so se spoznali za premije vredni, samo svetinje delile.

Vsaki premiji v denarji in vsaki svetinji se pridá certifikat, v kterem je popisan konj in so zapisani razlogi, zarad kterih je konj dobil premijo.

Ako pa manjka premij v denarji in svetinj, se dajejo samo pohvalna pisma od premijske komisije.

Če se premirani odpové premiji v denarji, se mu dá svetinja in certifikat, v kterem se zapiše, da se je on premiji odpovedal.

Državne premije se v deželah, kjer obstojé plemenske okolice (to je, kjer se izrejajo, na priliko, le konji težkega plemena, ali le lahki konji), delijo po teh okolicah, ter premije dobijo samo tisti konji, ki so za to okolico sposobni.

Sploh samo taki konji smejo državne premije dobiti, ki so jih vredni.

Ako bi pri prošnji za državne premije posamne vrste konj, ki se imajo premirati (kobil z žebetom,

žebic, žebičkov in žebcev) ne bile premije vredne, ali če bi cela plemenska okolica ne bila premije vredna, se utegnejo preložiti premije iz ene vrste koj na drugo, ali iz ene plemenske okolice na drugo, kar se mora pozneje z razlogi podpreti.

Pri premiranji se mora najprej na tisto plemensko živino ozir jemati, ktera svojo sposobnost za pleme s tem dokaže, da ima lep zarod, in ktera živina se razvidi za najbolj pripravno, zboljšati konjsko rejo v dotičen kraj; pri enakih razmerah naj imajo tisti konji, o kterih se dokaže, da so dobre rodovine, prednost pred takimi, od kterih rodovina ni znana.

Ene premije v denarji razdeliti med dva ali več konj, ki so premije vredni, ni dopuščeno.

Vsak lastnik kónj, kteri je dobil premijo za plemeniško živino, se zaveže po pismu, da bo premirano živino še eno leto, potem ko je premijo dobil, obdržal, in da jo bo k prihodnji premijski razdelitvi zopet pripeljal, ako bo dotlej še živa, in poslednjič, da bo, ako ni spolnil tega, kar je v pismu obljubil, prejeto denarno premijo brez ugovora povrnil.

Če se dokaže, da je premirani konj po nesreči ali po slabem razvitku postal za pleme nesposoben, ali da se je moral rezati, tedaj utegne odpasti ta povračitev prejete denarne premije.

Razdelitev državnih premij v deželah, kjer obstojé komisije za konjerejske zadeve, se vrši pod vodstvom predsednika te komisije po udih od deželne komisije iz njene srede odposlanih, vsakakor pa vpričo zastopnika dotičnega državnega žebčarskega hranišča.

Kraji, kje, in čas, kedaj se bodo premije delile, kakor tudi vse tiste določbe tega premijskega predpisa, ktere je treba vedeti prosilcem za državne premije, potem znesek premij, ki so za razdelitev odločene, se morajo od deželnih komisij vsako leto razglasiti o pravem času po uradnem deželnem časniku in vrh tega se mora vse naravnati, česar je treba, da te naredbe na znanje pridejo tudi malim konjerejcem.

Državne premije se prisojevajo v skupščini gori imenovane komisije po večini glasov. Pri enakih glasih določuje predsednik.

Prisojene denarne premije naj se izročujejo lastnikom premiranih konj vpričo cele premijske komisije od predsednika proti prejemnemu listu.

Imena tistih konjerejcev, kterim so se samo pohvale priznati mogle, naj se vpričo komisije očitno beró, ter naj se jim dotična pohvalna pisma pozneje izročijo.

Zastran tega, kako se je pri premijski razdelitvi ravnalo in kako je ta razdelitev izšla, se piše protokol, kterega morajo podpisati vsi udje komisije. —

Te nove določbe so veljavne za vse naše dežele, in letos se bode prvikrat po njih ravnalo.

Klic vpijočega v puščavi.

„Jablane, hruške in druge cepé
Sadi v mladosti za stare zobé.

Potovanje po Českem in Saksonskem leta 1820. je v meni izbudilo željo, v naši domovini delati na to, da se ob krajih cest in kolovozov sadno drevje zasadi, kakor je bilo tamkaj vže tačas videti. Ne samo da se po tem priprostemu ljudstvu veselje do sadjereje obudí in daje dober izgled, kako je treba z drevjem ravnati, ponuja se mu tudi priložnost, cepiče žlahnega sadja si pridobiti.

Odraščeno drevje povračuje s sadjem in lesom obile stroške za posajo in izrejo drevesec.

To svojo željo sem dostikrat izgovoril pri zborih kmetijskega društva, toda z majhnim vspehom. Pred nekoliko leti se je nasadilo sadnega drevjiča ob véliki cesti proti Trstu; al kmalu je vse zaspalo; le nekoliko čednih drevesec stojí še zdaj — v očitni dokaz, da bi se drevje ob cesti dobro obnašalo, lep izgled popotnikom dajalo, pa tudi stroške za izrejo obilo povračevalo. Da bi se to zgodilo, naj vlada, kar se vélikih cest tiče, v prevdarek vzame; dober izgled bode potem tudi soseske zbudil, da se bodo lotile še ob malih cestah sadno in drugo drevje saditi.

Ugovoru, da tako drevjiče ob cestah večidel hudobne roke pokončujejo, *) je treba z ostrimi postavami v okom priti. Dr. Jož. Orel.

Velika vrednost Sufolškega plemena.

Gospodar Andrej Rován na Colu, ki je od družbe kmetijske kupil par Sufolških prešičev in je zdaj od nje pozvan bil, naj bi povedal, ali ima kaj mladega blaga na prodaj, jej je te dni odgovoril, da ta hip mu to ni mogoče, ker malo poprej je prodal 7 mladih. Pri tej priliki Rován družbi naznanja, „da mu je svinja dvakrat po 13 mladih vrgla, ki jih je prodal za 248 gld., — da od mrjasca je dozdaj dobil 80 gold., tedaj skupaj 328 gold.; da pa sta stara dva tudi veliko vredna, sodi se lahko iz tega, da se kaj lepo redita, posebno mrjasec, kteri že gotovo tehta 350 funtov; o vseh Svetih, če Bog dá, bodo spet mladi, tedaj trikrat v enem letu; vrh tega je precej denarja za mešane mlade prejel“. — Gospodár Rován se odboru lepo zahvaljuje, da je kranjska kmetijska družba pripravila Sufolško pleme v našo deželo in tako sopet kmetom pomagala na bolje; konečno obeta, da bode sam v „Novicah“ bolj na tanko o vsem tem pisal, pa tudi povedal, kako krmi (futra) to živinico in jo sploh glešta. — Vse to kaže gospodarja, ki vé ceniti napredek kmetijstva, pa družbi tudi poroča o svojih skušnjah, da potem vsa dežela izvé, kako in kaj.

K lovu belih metuljev.

Iz Črnuč 12. julija.

Ker so „Novice“ že iz več krajev bralcem svojim naznanile letošnje velikanske love belinov in s tem nevednemu ljudstvu v več krajih še le prav očí odprle, da zdaj še le vé, da ti metulji so očetje požrešnih gosenic, naj po dokončanem tem delu tudi jaz povem, da tudi pri nas je bila šolska mladež v tem obziru prav pridna. Po mojem naročilu so otroci zgodaj spomladi marljivo obirali zalego tega mrčesa, pri razvijanji pa so lovili in zatrjevali beline vse križem. Da sem se bolje prepričal in pridne otroke vsaj nekoliko obdaroval, prinesli so mi v šolo še čez 41.000 belinov. **)

Iv. Kernč, učitelj.

Potopisni listi
slovenskega učitelja svojemu pobratimu.

(Dalje.)

XXI. in zadnje pismo. ***)

Na zdravje! Ti, dragi moj, kličem danes z višine Žalostne gore poleg Mokronoga; slušaj nekoliko o zgodovini ondotnega grada.

---

*) Žalibog! da — kolikor je nam znano — ob véliki cesti Črnomaljski, Kranjski pri Laborah, Zaloški proti Fabriki itd. skrbno zasajenih sadnih dreves skor nič več ni! Večidel je tudi skor nemogoče zaslediti in zasačiti take hudobneže, kteri res zaslužijo, da bi se pokorili z najostrejšimi kaznimi. Vred.

**) Hvala učitelju in učencem! Vred.

***) Morali smo zadnjičzarad prostora odložiti na danes. Vred.

Da bi ga bili zidali na razvalinah starodavnega nunskega samostana, to je komaj verjetno; o tem je dvomil tudi Valvazor. Kot prve vlastnike naš slavni kronista imenuje grofa Viljema Selškega in Breškega in njegovo blaženo soprugo Hemo, ktera poslednja se je po žalostnem vsmrtenji svojih dveh sinov po puntarskih rudokopih odpovedala svetu, ustanovila Krško škofijo, ter okrog leta 1072. odstopila last Mokronoške grajšine imenovanemu škofijstvu. Okoli leta 1437. si je v vojski med Celjani in Kranjci prisvojil ta grad Ivan Vitović; po sklenjenem miru pa so postali vlastniki zopet Krški škofje. Leta 1515. so puntarski kmetje grad skoro popolnoma razdjali in pokončali. Leta 1616. (ta čas je bil Krški škof Jan. Jakob pl. Lamberg) si je menda kupil grad neki Mahorčič; za njim pl. Šernburg, od njega pa ga je prevzel pl. Kajzel, čegar vdova, Marija Marjeta, ga je o Valvazorjevem času tudi v lasti imela. Kdo so bili poznejši posestniki, ne vem povedati. Valvazor I., ki je ljubil čast svoje domovine čez vse, nam je umrl; Valvazor II. pa, ki bi nam take reči natančno preiskoval in popisoval, se še ni rodil.

Z Žalostne gore gredé sem ogledoval še zeleno gričevje, ki se dviguje v ozadji grada ter zakriva vhoda proti Trebelnem in Škocjanu; pomudil sem se tudi nekoliko pri farovžu in razveseljeval se nad mičnim cvetečim vrtecem, ki ga obdaja. Prisedšemu zopet nazaj na gostoljubni dom treba bilo mi je pa misliti že tudi na odhod, kajti hotel sem biti zvečer že v Ljubljani. Dobro obložena miza mi je ponujala opoldan obilo okusne hrane; al kedar se človeku mudí, zlasti če že vpreženi voz pred hišo čaka, takrat se še želodec nenavadno in vse drugače obnaša. Poslovil sem se toraj kmalu prav težkega srca in odšel zopet po strmem klancu iz Mokronoga, pač ne mislé, da bodo po malo tednih hudi potresi stanovnikom Mokronoškim prizadjali toliko britkih skrbí. Urna vožnja po gričastem svetu me kmalu pripelje do imenitne cinkove fabrike gosp. Ludovika Kušel-a, ktera je postavljena v kotlu samotne doline. Rad se bi bil tù zahvalil gosp. ravnatelju za one lepe eksemplare cinkove rude, ktere mi je predlanskim za mineralno zbirko naše Železniške šole darovati blagovolil; al zeló sem moral hiteti naprej.

Po samotnem potu dospeva z voznikom vrh strmega klanca v okolico Št. Janško; farna vas stojí tù prav prijazno v sredi gričnatih polján. Kmalu naprej vkrenila se je pot na levo v dolgo samotno dolino, ter pospenjati se jela po dolgem in strmem klancu čez Brúnik. Pod prijazno cerkvico sv. treh kraljev, ko sem ravno nameraval voznika svojega domú poslati, da ne trpinči uboge živine po tolikih bregovih, privozi priljuden človek za menoj in me vabi k sebi na voz. Ker voziti se je navadno bolj prijetno kot hoditi, sem rad sprejel prijazno ponudbo; naglo se odpeljeva naprej. Še bolj strmo, kot dozdaj, je šla cesta po uni strani v Savsko dolino navzdol; miloval sem res uboga živinčeta, ki morajo le todi služiti z vožnjo sebi živež, gospodarjem pa pičle grošiče.

Čem bliže smo bili ravnini, tem bolj se nam je kazala hrvaška železnica in prijazna štajarska zemlja unkraj Save; na tej strani pa me je pogled na zale Rateče posebno razveseljeval.

Prej ko sem mislil, bili smo v ravnini na gladki cesti, ki pelje od Krškega za Savo gori vèn. Zdajci smo bili v Radečah. Imenoval sem ravnokar ta trg „zali“ trg; ponavljam to besedo še enkrat. Vsaj meni se tako dopada, da ga štejem med kraje, kjer bi se človek koj lahko vdomačil. Pred 22 leti sem ga videl vprvič, pa že takrat se mi je bil toliko priljubil, da sem vselej nekako vesel, kedar me pripelje moja pot v ta trg. Stoječ na desnem strmem obrežji ponosne Save ter pod visoko kamnito goro ima on dovolj znamenito preteklost. Izrastel je iz starega rimljanskega selišča „Praetorium Latobicorum“, ki je stalo ob cesti, peljajoči iz Ogleja v Sisek. Nekdanji grad nad trgom, čegar zarujovele in žalujoče škrbinaste razvaline memogredočim pridigujejo svoj „memento mori“, bil je sezidan po nekem sorodniku slavnih Ostrovrharjev, ki se je zval plemič Radeški. Kdaj prav se je to zgodilo, ni natančno znano; leta 1206. ga je imel v lasti Robert Radeški, ob Valvazorjevem času pa Daniel Mordaks. Posestnik pa že takrat ni več bival v njem, in brž ko ne je potem počasi razpadel. Lutrova vera je morala imeti o svojem času v Radečah mnogo privržencev. Že leta 1574. je neki Jurij Kočverčič oznanoval tù novo vero; pozneje je bil tudi znani Primož Trubar nekoliko časa v Radečah za „protestantovskega pridigarja“, dokler ni poslednjič ostra postava njemu in enakim možém posvetila pot iz dežele slovenske in države avstrijske. Radeče imajo mnogo lepih hiš, trgu se vidi na obrazu, da stanovniki zeló gledajo na njegovo snago. Škoda, da je lega farne cerkve nekako nepripravna; da pa je Radečanom vendar mar za kinč veže Božje, spričuje dobro vbrano zvonilo. — Akoravno se mi je zeló naprej mudilo, sem se vendar malo oglasil pri dobrem starem znancu in pobratimu A., s kterim sva ob za-me srečnejših časih mnogokrat skupaj sedela pri gostoljubni mizi prespoštovanega bivšega gosp. dekana F. K. v St. L. Ker je bilo potovanje moje vojaško-natančno odmerjeno, za prihod do železnice pa čas že tudi pičel, moral sem kmalu zapustiti predrazega prijatelja, ki me je prijazno spremil do Zidanega mosta. Cesta pelje iz Radeč pod navpično skalnato steno, in se prestavi ne daleč nad trgom po brodu na Štajarsko stran. Snuje se že zdavno, da bi se tudi tù, kakor v Krškem, zvezali obrežji — Kranjsko in Štajarsko — po mostu. To bi bilo pač pripravno za popotnika na vsako stran; naglo bi se namreč vselej lahko prišlo naprej, živina pa bi bila tudi rešena dveh hudih klancev. Med prijetnimi pogovori prideva s prijatlom kmalu na Zidani most; ker pa „krompirjevca“ (tako namreč nekteri „mešani vlak“ šaljivo imenujejo) še ni bilo tù, sedla sva še k kozarcu dobre kapljice. Kmalu vendar pripiha hlapon in v družbi visokocenjenega gosp. grofa Barbo-ta in gosp. profesorja dr. Kreka, ki sta ravno popotvala k letnemu zboru slov. Matice, se peljem v Ljubljano. Drugi dan zasedem voz gorenske železnice, ki me pelje v Loko, odkodar sem pozno ponoči dospel pod krilo domače strehe, in odkodar Ti, mili prijatelj, v sladkem spominu na desetdnevno zanimivo potovanje pošilja srčen pozdrav

Ves Tvoj

Josip L. Železodolski.

Slovstvo slovensko.

Matične knjige in zemljovidi.

Izmed vseh društev, ki se trudijo za probud, omiko in izoliko kterega koli naroda, gotovo so najvažniša in najblaža slovstvena društva. Danes nam ni namen govoriti o tem izreku, niti naštevati društev, ki delajo za duševni razvitek našega slovenskega naroda. Spregovoriti hočemo le o „slovenski Matici“, ki ravnokar svojim udom razpošilja dve krasni knjigi, in sicer: Pokornijevo „živalstvo“ s 490 podobami v Franc Erjavčevi prestavi in Pokorn. „rastlinstvo s 350 podobami v Iv. Tušekovem prevodu, vrh tega pa še tri lepe zemljovide: Afriko, Avstralijo in evropsko Rusijo. — Kar se tiče Rusije, moremo zagotoviti g. Cigale-tu, da profesor Makušev, ki je nedavno bil iz

Rusije v Ljubljani in je ogledaval ta zemljovid, je o imenih krajev itd. izrekel polno svoje zadovoljstvo.

Njim, ki še niso udje Matice slovenske in nimajo v živem spominu njenih poročil in naznanil, utegne vstreženo in zanimivo biti, ako jim pri tej priliki povemo, koliko zlata vrednih knjig, ki brez nje še dolgo dolgo ne bi bile zagledale belega dné, je spravila na svetlo. Z vštetimi ravno razposlanimi deli dala je na svetlo 25 knjig, ki so podlaga vsemu učenemu slovstvu slovenskemu, in pa 9 ličnih zemljovidov.

Izmed Matičnih knjig so: 4 národni koledarji, sklenjeni z „Letopisom", 3 „Letopisi" brez koledarske tvarine; 1 zgodovinska knjiga (Zgodovina slovenskega národa); — 4 zemljopisne in statistične knjige (Vojvodstvo Kranjsko, vojvodstvo Koroško in slovenski Štajer I. in III. snopič); 1 slovnično knjigo (slovnica českega jezika); 1 podučno knjigo (olikani Slovenec); 2 pesniški knjigi (Vodnik in Koseski); 2 telovadni knjigi; 7 naravoslovskih knjig (Felökerjevo rudninoslovje, Rossmaesslerjeve „štiri letne čase", Schoedlerjevo fiziko, astronomijo, kemijo, mineralogijo in geognozijo, pa Pokornijevo „živalstvo" in „rastlinstvo".

Zemljovidi, doslé izdani, so: Poluti, Evropa, Avstrija, Azija, severna Amerika, južna Amerika, Afrika, Avstralija in evropska Rusija. V delu so pa še trije zemljovidi, in sicer: Nemčija, Italija in evropska Turčija.

V kratkem bodemo toraj imeli 12 zemljovidov; še toliko — in ponašati se bodemo smeli s prekrasnim atlantom, kakoršnega še nimajo vsi Slovani, in ki ne bode le v šolah pospeševal zemljopisje slovensko, ampak gotovo tudi vstrezal vsem Slovencem.

Komur je znan trud, sklenjen z izdavanjem knjig, ta se bode, ako sodi nepristransko, čudil Matici, da je v sedmih letih toliko pospešila naše slovstvo, zlasti če mu povemo, da se je vse to včinilo s 23.760 gold. Res, velika je dosle bila Matična delavnost, a nič manjša njena varčnost. Po takem tedaj zasluži, da jo podpira vsak, komur srce bíje za národ slovenski, za pospeh slovenskega slovstva in omiko naroda našega. Podpora Matici pa je mogoča na dvojno stran: s pristopom temu društvu in z majhnim denarnim doneskom vsako leto, komur ni moč stopiti v vrsto ustanovnikov, in pa s spisovanjem koristnih, narodu našemu potrebnih knjig. V tem oziru imamo Slovenci še obširno polje pred seboj, ki ga je obdelovati treba. Matica je častno dozdaj spolnila svojo nalogo, in pričakovati moremo, da jo spolnuje tudi vprihodnje.

Znanstvene stvari.

Poročilo
o XXV. skupščini Matičinega odbora
9. julija 1872.

(Dalje.)

4. Zdaj je prišla na vrsto obravnava o zadevah Matične tiskarnice. — Odsekov poročevalec gosp. A. Lésar je bral sledeče poročilo:

„Slavni odbor! Pri XX. odborovi skupščini 9. februarija 1871. leta je predsednik g. dr. Costa stavil nasvèt: „Naj Matica vloží prošnjo za privoljenje lastne tiskarnice, ki bi Matici utegnila jako pomnožiti dohodke". Odbor je soglasno pritrdil temu predlogu.

Izvrševaje ta sklep upravništvo koj 28. februarija 1871. leta vloží prošnjo za privoljenje tiskarnice.

C. k. deželna vlada z odpisom od 26. marcija 1871. leta, št. 2071, Matici prošeno privoljenje dá s pristavkom, da jej Matica, predno prične tiskati, vsled §. 5. obrtne postave od 20, decembra 1859. leta v potrjenje imenuje opravnika, ki bode vodil tiskarnico.

Pred obravnavo tega privoljenja v XXI. odborovi skupščini 31. maja 1871. l. g. dr. Costa naznani odboru, da g. Blaznik Matici na prodaj ponuja svojo tiskarnico z vsem blagom, z vsemi svojimi založniškimi pravicami in hišo, ter odboru v pretres stavi tri vprašanja: a) ali je ali ne ugoden trenutek, da se Matica poprime svoje pridobljene pravice? — b) Ali se naj Matica z g. Blaznikom spustí v dogovor? — in c) ali si naj Matica napravi čisto novo tiskarnico. Da se važna ta stvar resno preudari, obveljal je nasvet: „naj se po listkih voli odsek treh odbornikov, ki do prihodnje odborove seje pretrese vsa tri vprašanja in temeljito poroča odboru". — Izvoljeni so bili v ta odsek gg. dr. Razlag, Vilhar in Lésar.

Pri XXII. odborovi skupščini 31. avgusta 1871. l. poročal je A. Lésar v imenu odseka, ki je stavil nasvèt: „Naj odbor izmed sebe voli odsek treh odbornikov, ki si smejo privzeti izvedencev, da po načelih, izrečenih po poročilu, izdela popolen načrt o osnovi čisto nove tiskarnice v Matični hiši in vsled tega tudi hišne prenaredbe, ugodne tiskarnici, ter poroča prihodnji odborovi skupščini".

Ta nasvet se je opiral na to, a) da je odsek soglasno pripoznal korist za Matico, ako si osnuje tiskarnico in b) na to, da si Matica ne more kupiti Blaznikove tiskarnice, ker nima toliko premoženja, kolikor je g. Blaznik cenil svojo tiskarnico; dolga pa ne kaže delati Matici.

Odbor brez vsega besedovanja soglasno pritrdi nasvetu in v ta odsek zopet voli gg. dr. Razlaga, Vilharja in Lésarja.

Doslé je vse gladko teklo in sklepalo se soglasno brez vsacega pomislika tako v odseku kakor v odboru. — Odkar je pa odsek pregledal bil Blaznikovo tiskarnico, ali prav za prav njene račune in računske sklepe, ki jih je Blaznik pod pogojo molčečnosti pokazal odseku, pričele so se opovire in rodili pomisliki zoper Matično tiskarnico.

V imenu tega odseka g. dr. Razlag pri XXIII. skupščini 2. novembra 1871. leta najprej poroča, da se odsek še ni odločil za noben nasvèt, ampak da je našel neke formalne pomislike,*) ki morajo rešeni biti, predno mu je moč staviti svoje nasvete. Ti pomisliki so: ali ima Matični odbor po sedanjih pravilih pravico, en del Matične glavnice vložiti v tiskarno obrtnijo, ker 17. §. Matičnih pravil pravi: „Glavnica mora imeti tako varnost, kakoršne je po zakonu treba sirotinskemu imetku". — Če odbor nima te pravice, treba bi bilo premeniti pravila. V tem slučaji pa nastane vprašanje: kdo sme v tem obziru prenarediti pravila? — Po 8. §. f) ima občni zbor pravico prenarediti pravila; po §. 19. pa imajo samo ustanovniki, ki so zložili glavnico — pravico skleniti, v kakošen za slovenski národ občnokoristen namen se obrne društven imetek, ako bi nehalo društvo; — odbor pa le tedaj, ako več ne bi bilo mogoče sklicati véliki zbor.

Ti pomisliki so v skupščini 2. nov. 1871. l. bili naznanjeni samo zato, da jih odborniki premišljajo in

---

*) Kako ves zmešan je dopisnik „Slov. Naroda" (dr. Vošnjak) o poročilu Matične seje, kaže med druzim preočitna laž, ki jo vsak bralec lahko z roko zagrabi, namreč da je dr. Bleiweis v odborovi seji interpeliral dr. Razlaga, „zakaj da on svoje pomislike še le denes (!!!) pové, češ, da jih poprej ni imel" (?!!). Dr. Bleiweis je za dr. Razlagove pomislike že davno vedel; „denes" mu jih dr. R. pa še povedati ni mogel, ker je dr. Bl. prvi govoril, tedaj nihče pred njim, kakor je unikrat v „Nar." sam povedal. — Kako zvijačno je v obče poročilo „Slov. Nar.", to bodo bralci sami lahko sodili, ko beró pričujoči objektivni popis te obravnave. Vred.

vedó soditi v skupščini, v kteri se razprava o tiskarnici dene na dnevni red.

Pri VII. občnem zboru 15. februarija 1872. leta je g. dr. Bleiweis nanašaje se na točko odborovega poročila o „tiskarnici“ stavil dva nasveta: a) občni zbor odboru nalaga, da pozveduje v pospehu Mohorjeve tiskarnice, in b) odbor naj na tanko pretrese pomislike v poročilu navedene in o tej stvari poroča prihodnjemu občnemu zboru.

Gosp. predsednik dr. Costa opomni, da ne bi mogel dati glasovati o dr. Bleiweisovih predlogih, ko bi kaj odločilnega imela v sebi, ker občni zbor smé odločevati le v stvaréh, ktere mu predlaga odbor; toda ta predloga sta le formalna ter odboru le nalagata dolžnost, to stvar še dalje prevdarjati; zato smé občni zbor glasovati o njima.

Velika večina pritrdi omenjenima predlogama.

Pri XXIV. odborovi skupščini 7. marcija 1872. l. bil je voljen nov odsek 5 odbornikov za Matično tiskarnico, in sicer gg. dr. Bleiweis, dr. Razlag, Fr. Sovan, Iv. Vilhar in A. Lésar.

To so dosedanje bistvene zgodovinske črtice, slavnemu odboru znane iz obravnav o osnovi Matične tiskarnice.

Naj slavni odbor zdaj še dalje izvé, kaj je ravno imenovani odsek delal, predno je prišel do nasvetov, ki so danes na dnevnem redu.

Najprej je bil g. Klein, voditelj Egerčne tiskarnice, vprašan, s koliko istino bi se dala čisto nova tiskarnica osnovati? Ta izvedenec je stroške za tiskarnico, ki bi delala s 4 stavci in imela črk za 10 pôl, preračunil na 12.000 gold.

Dalje smo vsled naročila, ki ga je sl. občni zbor dal odseku, vprašali o osnovi in vspehu tiskarnice Mohorjeve družbe.

Iz prijaznega odgovora smo prejeli veselo poročilo; izvedeli smo, da se je ta tiskarnica, ki dela z 20 delalci, osnovala s 15.700 gold. ter ima: a) črk za 8000 gold., b) mizarskega orodja za 1300 gold., c) strojev za 6400 gold.

Konečni denarni vspeh te tiskarnice se pokaže še le konec leta, ko se sklene račun; vendar je pa toliko že gotovo, da tiskarnica društvu nakloni više obresti, nego mu jih je dosedaj donašala istina; kajti tudi vnanjega dela jej ne manjka. (Dal. prih.)

Dopisi.

Iz Gradca 17. julija. *Λ—ζ.* (*Nenavadna nevihta.*) Predvčerajšnjim na večer so se privlekli hudi oblaki nad naše mesto; nastal je strašen vihar, deževalo je, kakor bi ga bil iz škafa lil, vmes je rožljala toča in pobijala okna, da je bilo groza; gromelo in bliskalo se je, da smo mislili, da pride že sodni dan. Skoraj 3 ure brez prenehanja je trajala ta nevihta. Škoda je po vrtih in na polji v okolici neizmerna. Na niže ležečih krajih je nastopila voda v kleti in tudi v stanovanja pri tleh, ker ulični požiravniki niso mogli toliko vode sproti požirati. V gradu „Eggenberg“ pol ure od Gradca bilo je posebno hudo. Hudournik je prihrul s hriba, razdrl je na več krajih vrtno obzidje in v krasnem vrtu, kinču graške okolice, je do malega vse razdjal. K sreči so za časom živino spravili iz hlevov, in oteli neko kršenico, ktero je silovita voda na tla podrla in že seboj tirala. „Eggenberg“ je zdaj poln radovednežev, ki ogledujejo, kaj zmore sila narave v malo urah! Res! grozovito je letošnje poletje po svojih nevihtah.

Trst 15. julija. F. J. — Včeraj je Rojanska čitalnica obhajala svojo obletnico tako krasno, da še nikoli tako. Rojanska čitalnica ima neko posebno in zgodovinsko imenitnost, kajti leta 1868. bila je tako hud trn Tržaškim lahonom, da so grozovito divjali in pobijali po ulicah mirne Slovence in okoličane, ter napeli vse močí, spodkopati to narodno društvo. Al na sramoto nasprotnikom svojim se jači vsako leto. Včerajšna „beseda“ je to očitno pričala. Rodoljube v tako obilem številu zbrane, da so vse prostorije čitalnične bile prenapolnjene, je nagovoril predsednik g. Ružička ter lepo naslikal delokrožje čitalnično v preteklem in sedanjem času, priporočaje slogo. Potem gosp. Klemenc nastopi in govorí o ravnopravnosti, ki je nič ne vživa okolica tržaška, kteri manjka šol, čeravno plačuje silne davke, — gospóska mestna jej sili le laške dopise itd. Povsod le nepostavnost, nikjer ravnopravnost! — Prosti kmet Jurij Grdol pa je nasproti z ostrim govorom očital okoličanom preveliko njihovo nemarnost ter hudo bičal starokopitneže in odpadnike naroda, kteri brezznačajno uhajajo v sovražni tabor — za dobro plačilo! Vkljub vsemu temu vendar on ne obupa o konečni zmagi Slovenije. — Vsi govori so bili navdušeno sprejeti, zlasti ta prostega okoličana. — Igra „V Ljubljano jo dajmo“ se je vršila izvrstno dobro; glavna faktorja pa sta bila ta večer gosp. Katalan in gospá Dolinarjeva. Gospodičina Hučekova, še prvenka, in gospodičina Vesel-ova ste bili na pravem mestu, in gosp. Remec je bil pravi malomestni „purgar“ in gosp. Poženel pravi „študentač“. — Izvrstna vojaška godba polka Sachsen Meiningen je vmes lepe slovanske piese svirala. Po „besedi“ je množica prestavila veselico svojo na hlad pred poslopje, ktero je bilo z mnogobrojnimi svetilnami in lepimi transparenti okinčano, za kar sta si gospoda brata Kurenta veliko hvalo zaslužila. O nastopanji jutranje zore smo vzeli slovó od čitalnice Rojanske s srčnim klicem: Živela mnogo let!

Frickov Janez.

V Rojanu. (*Čitalnica naša*) napravi v nedeljo 28. dne t. m. ob 7. uri zvečer veliko „besedo“ na prid nesrečnim bratom Čehom. Vstopni listi, kteri se dobodo pri tajniku in drugih odbornikih, veljajo za ude in neude 50 soldov. Vsi častiti udje in rodoljubi se vabijo v obilno vdeležitev, da pritekó na pomoč svojim slavnim bratom.

Za odbor:
Ivan Dolinar, tajnik.

Iz Gorice 21. julija. — Naše starešinstvene zadeve so dobile principielno važnost. Dve volitvi 3. volilne skupščine je mestni zastop, po starem sestavljen, 10. junija t. l. za neveljavni izrekel. Sedeli so v seji tisti dan tudi oni starešine, kteri so bili o volitvah padli. Tedaj so bili oni sodniki novoizvoljencev, po kterih so padli! Namestništvo je mestno-zborni sklep ustavilo. In do tù je vse prav. A namestništvo je šlo še za en korak dalje: izreklo je volitvi po starešinstvu ovrženi za veljavni, češ, da ju je starešinstvo brez vzrokov ovrglo. Starešinstvo je imelo pa ta namestništveni čin za prestopek zoper svojo avtonomijo in se mu ni hotelo udati. Sklenilo je bilo dalje starešinstvo v omenjeni seji še nekaj druzega, namreč to, da se potrjenim novim izvoljencem potrdilni dekret ne vroči, dokler ne bode stvar zarad volitev 3. skupščine dognana. Ta sklep je namestništvo tudi za nepostaven spoznalo. Po večkratnih dopisovanjih med dotičnimi oblastmi je prišlo do tega, da je stari župan potrjenim novoizvoljencem dekret vročil in potem odstopil. Na to je bila napovedana seja za 6. dan t. m., v ktero so bili povabljeni vsi starešine (razen 6, o volitvah ne vnovič izvoljenih) 1. in 2. skupščine; namesti dveh novih 3. skupščine — zarad kterih teče pravda — pa poprejšnja zbornika iste skupščine. In, ker je eden izmed nju županov namestnik, sklical je in vodil sejo on. Po mnogih zaupljivih naprejšnjih pogovorih bil je izid te seje ta, da so vs

enoglasno sklenili, poslati pritožbo na ministerstvo zoper namestništveno razsodbo, ktera izreka volitvi 3. skupščine za veljavni. Temu se ni vstavljal niti vladin navdihovalec — kakor trdi skrajna stranka — dr. Pajer, niti vladin komisar. Dr. Pajer je v dvoumnem govoru svoje glasovanje motivaval. — Radovedni smo zdaj, ali minister namestništvu, ktero je menda vendar le predaleč seglo, pritrdi ali ne. Ako se v Beču namestništvena razsodba potrdi in se jej mestni zastop še ne podvrže, bo treba vse starešinstvo razpustiti. — Da se pa večina starega zbora novima izvoljencema 3. volilne skupščine vstavlja, prihaja od tod, ker trdi, da so se glasovi kupovali z denarjem, in da ni bilo voljenje prav svobodno. — „Il Pettine“ 1. štev., ki je bila v prepoved djana, je po razsodbi sodnije zopet oproščena. — Svoboda, kakor v Gorici! — rečemo zdaj lahko. V včerajšnji 2. številki je naslikan baron Rechbach, „Goriziano“ itd.

S Primorskega 20. julija. — Zeló užalila nas je zadnja seja „Matičnega“ odbora 9. dne t. m. Obnašanje nekterih odbornikov proti dr. J. Bleiweis-u je preostuden cinizem. Malokedaj se nam je kaj tako gnjusilo, kakor dotične obravnave posnetek v „Slov. Nar.“. Denimo, da bi se bil dr. Bleiweis ne vem kako pregrešil, ne bi se spodobilo, tako postopati. Sicer pa se je dr. Bleiweis za pošteno in pravično reč poganjal, ne le, kar zadeva Vošnjakov dopis v „Nar.“, temveč tudi, kar se tiče tiskarnice same. Vsak nesebični rodoljub mora želeti, da bi „Matica“ imela svojo tiskarnico, ki bi brez zgube in neodvisna od samevolje druzih tiskarjev tiskala si svoja dela. Veselí nas, da so vsi neodvisni in nepristrani odborniki za lastno Matično tiskarnico glasovali, in samo nekteri akcijonarji „Narodove“ tiskarnice ne. Najbolj pa se pri nas čudimo p. n. duhovnim gosp. odbornikom, da se niso vsi na tisto stran obrnili, kamor bi se bili morali iz lahko potipljivih razlogov. Tužna majka Slovenija!

Metlika 18. julija. — Mnogo in mnogovrstnih pritožeb naših sosedov črnomaljskih zoper njihovega župana Stoniča smo čitali letos v „Novicah“, vendar smo mislili, da vse to so le osebne homatije. Al zdaj smo se sami prepričali, da so njihove pritožbe popolnoma pravične. Doživeli smo sami Stoničevo surovost 16. dne t. m., ko je bil sejm pri nas in več Črnomaljcev v krčmi Kartusovi, k njim pa se pridruži tudi njih župan Stonič. V tem hipu pa — brez vsega vzroka — začne razsajati in žaliti mirne Črnomaljce, češ, da so berači, vsi zadolženi, da on mora mestno kaso zalagati, on je gospod v Črnomlji itd., tako, da je bilo že nam ostudno, poslušati take psovke. Tako razžaljivo obnašanje zavrne pošten posestnik — če se ne motim — Miha Kolbezen, brat znanega narodnjaka Janeza Kolbezna — ter mu reče, da mestna kasa ni njegova kasa in če so nekteri Črnomaljčanje jej dolžni, niso njemu dolžni; pometajte pred svojim pragom — mu je rekel — kjer je na kupe smetí; mar mislite, da boste z nami tako neotesano ravnali kakor z ženo svojo? — mar mislite, da ne poznamo vas, ki ste havzirali po Nemčiji in se za „grofa“ izdajali, da še zdaj vam je ostalo imé „grofa Fecenburga“? Stine iz Koprivnika Vam more o Vašem „grofovstvu“ več povedati, pa tudi Vaš skozi in skozi pošteni oče Vas skozi in skozi pozná. Mi Vam le to povemo, da Boga prosimo, naj Črnomelj kmalu reši sramote tacega župana, ki ga je c. k. sodnija že obsodila za 8 dni v zapor! — Na to začne Stonič divje vpiti ter hudo sune Kolbezna, da bi se bil pretep začel, ako bi ga ne bili zabranili pričujoči. — Vse to smo videli in slišali mi ter se prepričali, da tak župan je res strašna nadloga Črnomaljcem!

Matija Lesar.

Iz Krke 19. julija. (*Pravda za železnico.*) Strašansk krič zarad železnice so povzdignili nekteri naši sosedje na Dolenskem, češ, da naša stran je beraška, njihova pa „obljubljena“ dežela! Jaz se ne spuščam v razsodbo, kje da naj se naredí železnica, ali kdo je bolj bogat, ker vsi smo dosti revni; al v brambo naše straní moram vendar eno reči. Z zaničljivo besedo „Suhe Krajne“ nas tedaj hočete odpraviti. Al — počasi! Krka je glavna reka cele Kranjske dolenske straní; to vé vsak, kdor je že potoval po Dolenskem, in vendar nek dopisnik iz Ljubljane v 79. listu „Slov. Nar.“ imenuje obrežje reke „pusto Suho Krajno“. Tak dopisnik je pač slabo geografično podučen, ako se mu obrežje reke zdí pusta „Suha Krajna“, — kraje Zatičino, Št. Vid, Trebno itd. pa zove „rodovitne, ljudnate kraje“. Vprašamo zato onega geografa: ali ne vé, ako ni štiri do pet tednov dežja, da že so vsi oni prebivalci sè svojimi vrečami in mehovi v „Suhi Krajni“ v mlinu? — Ali so mar le prebivalci „rodovitnih“ krajev Slovenci z dušo in telesom, mi pa ne? Zadnje volitve so kazale, kdo je naroden, kdo ne. Krčanje in Žuženberčanje so volili pošteno narodno; ali je pač tudi una stran povsod tako zvesta bila? Nam ni veliko za železnico, naj gre tod ali tam; al to bi radi vedeli, zakaj da našo stran odbijajo s krivično, v starodavnih časih skovano pritiklino: „Suhe Kranje“, čeravno imamo večo reko, več mlinov in žag kakor vsa dolenska stran. Konečno rečem še to, da menda prebivalcev „rodovitnih“ krajev ni treba opomniti znanega ljudskega pregovora, ki pravi, da niso bolj oddaljeni od „Suhe Krajne“ kot kozji rep od .....

Janez Zupanec.

Iz Idrije.*) Na sv. Petra in Pavla dan je bila v tukajšni čitalnici „beseda“ na čast prečastitemu gosp. dekanu Janezu Kovačiču pred odhodom v Trebno. Prvi je nastopil ženski zbor v belem oblačilu in držeč mnogovrstno cerkveno orodje v rokah, pel je izvrstno pesem; v sredi odra pa je držal mladi dečko v podobi angeljčka rdeč prt z napisom „Slava“, gospá Stegnarjeva pa je prečastitemu gospodu dekanu izročila venec, na kterem se je bral sledeči napis:

Mala reč je, vendar vroče
Plam ljubezni ven gorí
Ter vedno kliče: Večni oče
Naj Vas dolgo še živí!

Potem je sledílo voščilo, kteremu so ravno tako kakor pri petji ženskega zbora, po vsej dvorani doneli slava-klici. — Po tej ovaciji prečastitemu gospodu sledila je igra „Kovač“, v kteri je nova diletantinja gospodičina Marička Baumaherjeva se skazala kot izvrstna gledališka moč. Po dovršeni igri slišali smo dvospev „Mlin“, ki ste ga gospodičina Tušarjeva in Likarjeva, tako lepo peli, da ste v vseh poslušalcih izbudili željo, naj bi nas mnogokrat razveselili s svojimi krasnimi glasovi. Slovesno veselico je sklenila godba s plesom do pozne noči.

Več poslusalcev.

Iz Kamnegorice na Gorenskem, 20. julija. (*Ljubljanskega „Tagblatt-a“ dopis iz Krope*) v listu 11. dne t. m. je v Kropi veliko nevoljo vzbudil in to po pravici, ker laž kopiči na laž. Laž je, da je stolni dekan Zupan na 2. dan julija vsakega leta praznik na čast Materi Božji posebno za Kropo osnoval, — resnično pa je to, da gospoda Zupana še ni bilo med živimi ali vsaj se je še le abc učil, ko so Kroparji omenjeni praznik obhajali že vsako leto 2. dan julija. Kdo pa da je tista „pametnejša množica“ („die einsichtsvollere Bevölkerung Kropp's und der Umgebung“) kakor dopisnik pravi, ktera je gosp. Zupana letos pismeno prosila, naj nikar v Kropo ne pride tega praznika obhajat, — to pa

*) Po naključbi zakasnjeno.

edini vé on, ki je to laž skoval. Naj se imenuje tista „einsichtsvollere Bevölkerung“, ktera hoče dobrotnica Kropi biti s tem, da v skrivnih pismih gospodu Zupanu pisma pošilja in mu žuga z napadom, ako se predrzne 2. julija v Kropo priti. Res! daleč bi bili že prišli mi Slovenci, da bi ne smeli več svojih rojstnih krajev obiskovati! — V pojasnilo grdega početja „Tagblattovih“ rokonačev naj omenim, da Kroparji vsako leto od starodavnih časov 2. julija obljubljeni praznik na čast Materi Božji obhajajo; zbog tega so si vsi duhovniki, kteri so v Kropi rojeni, za letos besedo dali, da pridejo ta dan vsi domú, ter bodo skupno s svojimi rojaki obhajali praznik. Med temi duhovniki je pa tudi gosp. Zupan, dekan pri stolni fari v Ljubljani, nad kterim „Tagblatt“ svojo srd in svoj žolc raztresa.

Velika jeza poštenih Kroparjev proti „Tagbl.“ dopisniku je tedaj privična. Al grdo od Kroparjev je to, da mene imajo za onega nesramnega dopisnika! Vsaj Kroparji vsi mene dobro poznajo in vedó, da sem narodnjak in da raji se pogreznem v zemljo, kakor da bi s „Tagblattom“ v kaki zvezi bil. Zatoraj tukaj očitno pred vsem svetom rečem, da jaz onega dopisa v „Tagblattu“ 11. julija nisem pisal in da o njem tudi nič nisem vedel, dokler ga nisem v listu samem bral. Zato tiste gospode v Kropi, kteri ondi menijo „kapital“ in intelligencijo“ zastopati, priprostim Kroparjem pa na uho trobijo, da sem jaz pisatelj nesramnega dopisa, imenujem očitno grde lažnike in, kakor Nemec pravi, „šufte“, ktere bodem še pred sodnijo klical, da svoje poštenje kot slovenski rodoljub pred Kroparji rešim. Vi pa gospodje, ki se šopirite s puhlo frazo „kapitala“ in „inteligencije“ Kroparske, vedite, da je resnična naša prislovica: „kar v srcu vre, to tudi čez usta gre“, in da po takem v Vašem taboru se skriva oni pisač, kterega ni sram, *laží trositi* po svetu, da bi poštene ljudí zunaj Krope in v Kropi oskrunil.

Rajko Špindler, tajnik.

Iz Čateža na Dolenskem. (*Huda toča*) je 10. t. m. pobila polje in vinograde Čatežke tako, da ne bode skor nikakoršnega pridelka.

Iz Ljubljane. Svetli nadvojvoda Albrecht, slavni vojskovodja, je pretekli teden, ko je ogledaje vojništvo na Kranjskem obhodil mnoge kraje, bival tudi v Ljubljani. Da je naša dežela zeló priljubljena slavnemu princu, to nam je na radost našo že davno znano; kako pa tudi njega ona spoštuje, imel je priliko se prepričati na tem potovanji. Dopis iz Kostanjevice, ki nam je ravnokar došel (tedaj prekasno za današnji list) nam popisuje častni sprejem od straní ondotnega naroda in prijazno njegovo občenje z duhovnimi gospodi, obisk farne cerkve itd., to pa da je nektere „liberaluške dušice“ hudo zbôdlo! Prihodnjič več o tem.

— Glasi o razpustu deželnega zbora našega so zeló potihnili. Kolikor mi iz verjetnih virov vemo, vendar ne misli ministerstvo zdaj, narod naš sopet trpinčiti z volitvami. Al v ministerski kuhinji se kuha včasih kaj, kar nenadoma skoči na dan. Zato naj prijatelji naroda našega čujejo, da smo pripravljeni na volilni boj, ako bi treba bilo. Vigilantibus jura!

— (*Odbor družbe kmetijske*) je pooblastil gospoda Kapele-a v Metliki, da na račun državne subvencije od g. Homač-a v Gradac-u kupi blizo enoletnega, izvrstno lepega Sufolškega mrjasca, ki se bode potem v Metliki na očitni dražbi po niži ceni prodal.

— (*Kozave ovce*) so med čedami, ki so zdaj na paši v Šneperskem gozdu na Notranjskem, kamor se je ta hudo kužna bolezen zatrosila iz Istre, kjer so čez zimo kranjske ovce bile na paši. Pa vsaj so nekteri naši ljudje tako nemarni, da jih le zmodrí — velika škoda!

— (*Učiteljske službe*) so razpisane: na c. k. realni gimnaziji v Kranji s slovenskim učnim jezikom za klasično filologijo (do 20. avgusta) in na prihodnji c. kr. realni gimnaziji v Kočevji z nemškim učnim jezikom za klasično filologijo ena, druga za matematiko in natoroznanstvo, subsidjarno tudi za zemljepis (do 15. avgusta); razpis želí tudi za Kočevsko gimnazijo znanje slov. jezika. Prošnje naj se pošljejo c. kr. deželnemu šolskemu svetu v Ljubljano.

— (*9 štipendij za Slovenke Kranjice*), ki se hočejo babištva učiti v Ljubljani, je razpisanih po 52 gold. 50 kr. in s povračilom popotnine v Ljubljano in potem domú. Šola za babice s slovenskim jezikom se začne 1. oktobra. Kranjica, ki želí štipendijo dobiti, naj do 25. dne prihodnjega meseca vloží pismeno prošnjo pri c. k. okrajni gosposki in dokaže, da je revna, poštena, za uk in babištvo sposobna, slovenskega branja zmožna, a ne čez 40 let stara.

— (*Vabilo k pristopu „glasbeni Matici“ v Ljubljani.*) C. kr. deželno predsedstvo je z odlokom 14. dne junija t. l., štev. 5732., dovolilo osnovo družbe — glasbene Matice v Ljubljani — z namenom, vsestransko podpirati in gojiti slovensko narodno glasbo. Da tedaj vzraste do sedaj še pogrešena slovenska glasbena literatura, misli to društvo na svitlo dajati dobre slovenske kompozicije za cerkev, šolo in dom in razpisavati darila za najbolja domača glasbena dela, — nabirati po vsi slovenski zemlji narodne pesmi, ki se nahajajo med narodom, in skrbeti za to, da se te pesmi v lepo vredjeni zbirki na svitlo dadó, — skrbeti dalje za to, da se osnuje glasbena knjižica, v ktero imajo sčasom priti pred vsem vse izvirne domače, pa koliko bo mogoče, tudi vse druge izvirne slovanske kompozicije, kakor tudi podučne knjige o glasbi iz vseh jezikov, — napravljati glasbene produkcije, — koncem utemeljiti na Slovenskem po mogočosti pevsko glasbeno šolo.

Vsak izobražen človek, bodi si moškega ali ženskega spôla, more pristopiti k temu društvu; družbeniki plačujejo na leto 2 gold., ustanovniki pa enkrat za vselej 40 gold., oziroma v 4letnih obrokih.

Nadjamo se, da vsi domoljubi in tudi mile domoljubkinje, kterim je mar za razvitek naše národne glasbe, bodo gotovo radostni pozdravili napravo takega občekoristnega in sosebno Slovencem potrebnega društva, in zato tudi ne dvomimo, da bodo prihiteli vsi združiti se v kolo prijateljev glasbe v pospeh in povzdigo narodne pesmi.

Prihranimo si še vprihodnje dalje o tem govoriti; danes prosimo le, da bi nazoči poziv blagovolili objaviti vsi slovenski časniki.

Oznanila pristopov ali vpisnin prejema g. družbeni blagajnik Fr. Drenik.

Začasni opravljajoči odbor:

Fr. Ravnikar, predsednik. A. Jentl, podpredsednik.
V. Valenta, tajnik. Fr. Drenik, blagajnik.

— (*Izlet „Sokola“ v Loko*) v nedeljo 14. t. m. je bil zopet sijajna priča, kako priljubljeno je društvo v ljubljanskih krogih. Že zjutraj odpeljal je vlak nad 100 osob v Loko, mnogo pa jih spremljalo Sokole na poti od Medvod čez Soro, v Loko. Sprejem je bil povsod prijazen in so pozdravljali možnarji došle, čeravno ljudstvo v teh krajih še ne kaže take navdušenosti, kakor je na priliko v okolici ljubljanski, kakoršna je bila v Litiji in drugod. Po dveh urah hodá je „Sokol“ iz Preske, kjer so peli pevci pri maši, došel v Loko okoli 12. ure, kjer je bil srčno pozdravljen od gospice Kadivčeve na čelu deputacije s čitalnično zastavo in mnogobrojne množice ljudstva. „Sokolova“ zastava bila je venčana z lepim vencem iz gorskih cvetlic. Isto tako

je Kranjski „Sokol“ s svojo zastavo in z govorom pozdravil ljubljanskega „Sokola“. Na oba pozdrava odgovoril in zahvalil se je starosta dr. Zarnik in potem se je združeno društvo s tremi zastavami in godbo Sokolovo na čelu podalo v mesto. Pred čitalnico, kjer so se hranile zastave, pozdravil je podstarosta g. Josip Nolli Loškega župana, narodnjaka gosp. Moharja in ves odbor čitalnice, gospice pa so kinčale Sokolce z lepimi šopki. Po obedu, ki je bil pri g. Guzelu, podalo se je celo društvo na kolodvor pričakovat ljubljanskih gostov. Velikansk pogled je bil, ko je pridrdral vlak in pripeljal na stotine Ljubljančanov in se je cela ogromna procesija pomikala počasi na Vincarje. Gotovo več kakor 600 je bilo samo iz Ljubljane prišlo gostov s Sokolom, mnogo iz Kranja in bližnjih krajev, tako da je prostora manjkalo na Vincarjih, kjer je bila prava ljudska veselica s petjem, telovadbo, govori, godbo in plesom do pol 9. ure, ko je odrinil „Sokol“ in vsa družba na kolodvor. Vhod v Ljubljano je bil impozanten in čitalnična restavracija po razhodu vsa napolnjena. — „Tagblatt“ v očigled tega sijajnega vspeha ni vedel druzega, nego z najsurovejšimi izrazi in nesramnimi lažmí grditi ljubljanskega in gorenskega „Sokola“. Prepuščaje „Sokolu“ samemu, da zavrne razžaljive psovke,*) omenimo le to, da je surovo divjanje „Tagbl.“ klike in zlivanje žolca najbolji dokaz, kako globoko je sklelo v „prusko srce“ to kliko, videti zopet velikansk vspeh narodnega društva. Konečno povemo le še toliko, da s „Tagblattovo“ surovo in neomikano drhalijo, ki pri vsaki priliki skuša sramotiti vse, kar je narodnega, ne bode nikdar sprave. Gotovo vsakemu miroljubnemu Nemcu ali prijatelju nemštva mora že samemu presedati Strasburška pisarija „Tagblattova“. Da „Sokol“, kedar se vrača po kakem izletu domú, si najema ljudí, da ga spremljajo z živio-klici v mesto je tako grda laž, kakor to, da se „Sokolu“ pripisujejo pretepi itd. Surovost „Tagblattovim“ pisarjem meša celó tako vid in možgane, da vidijo rdeče srajce namesti sivih sukinj, fantaline namesti meščanov itd.! Ali ne pomisli tak pisun, da s takimi psovkami in lažmí razdraži ljubljanske narodne ljudí še bolj, ki potem — namesti da bi tiho spremljali „Sokole“ v mesto — še le „Tagblattovcem“ vkljub kričijo po ulicah. Ako se v spanji po takem vznemirjajo res kaki mestjani, naj se zahvalijo „Tagblattu“, — on s svojimi pisarijami vzrokuje preglasne „živio-klice“. Na akcijo pride reakcija: tako je povsod na svetu in zakon nature je tak. Sicer pa „Sokolci“ že sami vedó, kam merijo take psovke, in ogibali se bodo skrbno, da nehoté se ne zgodí kaj, kar bi povod dalo — razpustu društva.

— (*Pobirki iz časnikov.*) „Tagblatt“ je prinesel te dni oklic za podporo ljudskega šolstva pod imenom „Schulpfennig“. Nočemo ravno trditi, da „Schulpfennig“ ima namen, spodriniti „Peterspfennig“, kar bi se lahko verjelo, ker ga „Tagblatt“ oklicuje; al močno sumljivo je vendar to zarad ponemčevanja naših ljudskih šol, ker v dotičnem „Schulpfennig-Comitetu“ so možje Pirkerjevega duhá, o kterem smo še le unidan slišali, kako je nemško slovnico vsilil v 3. in 4. razred mestne ljudske šole. Če je namen čist in nepristransk, vprašamo omenjeni „Schulpfennigcomite“: kako to, da snuje drugo podpornico in ne pomaga društvu, ki se je že lani z istim namenom osnovalo v Idriji pod naslovom: „Šola“ — društvo v podporo kranjskemu ljudskemu šolstvu, in čegar namen se v 1. §. glasí: „materijalno podpirati kranjsko ljudsko šolstvo“. Ako to društvo se še ni krepko oživilo, mar bode mu na korist to, da se cepijo močí na dvoje? Taka pot je prav tista pot, da še bolj razdira, kar se je še komaj začelo. — Spoštovanega g. Lapajne-ta, zdaj učitelja v Ljutomeru, je prevzel Rechbauerjev štajarski liberalizem tako, da v „Slov. Pedagogu“ — na veliko veselje „Tagblatt-u“ — ljudsko šolstvo, posebno na Kranjskem, hudo obira. — Gosp. Ludevika Germonika, amanuenza pri ces. knjigarni ljubljanski, ki je zginil odtod, kliče v „Laib. Zeitg.“ c. kr. deželna vlada, naj se o 4 tednih vrne nazaj in svoj bég opraviči, sicer zgubí službo.

*) Deloma se je to že zgodilo, kajti „Tagblatt“ je že preklical nektere laží. Vred.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. — Kedar nastopi vroče poletje in visoki gospodje gredó v toplice, miruje politika začasno. Tako tudi zdaj. Edino, kar zvemo iz časnikov različnih strank, je to, da razpor med ministerstvom čedalje dalje sega, če tudi se skrbno prikriva. Dr. Unger in dr. Glaser, ki zastopata „liberalno večino“ državnega zbora, sta hudo nevoljna na dr. Stremayer-a zarad njegovega „preprijaznega“ postopanja s škofi, ki so ministerstvu pred nekimi tedni izročili spomenico o verskih in šolskih zadevah, — Andrassy pa, ki bi rad jezuite izpodil iz Avstrije, kakor je državni zbor Berolinski 17. dne u. m. sklenil izpoditi jih iz Nemčije, ju še bolj podpihuje zoper „klerikalnega“ Stremayer-a; — podrta gališka sprava, — imenovanje nekterih liberalcem ne priljubljenih ces. deželnih glavarjev in še več druzega je vzrok, da skrajnim liberalcem niso po všeči Stremayer, Auersperg in Lasser. Zadej — pravijo — pa prežita Giskra in Herbst, da bi sopet splezla na stole ministerske.

— Nadvojvoda Vilhelm, ki je potoval v Petrograd k vojniškim vajam, je prišel iz Ruskega nazaj. „Wiener Abendp.“ piše, da je nadvojvoda jako zadovoljen s sprejemom na Ruskem dvoru.

— Če kak duhoven v svoji fari dve službi opravlja, je minister za bogočastje to-le odločil: če je pri kaki duhovniji služba pomočnega duhovnika sistemizirana, pa zarad pomanjkanja duhovnov prazna, naj dobí duhoven, ki to službo zraven svoje opravlja, 10 gold. remuneracije za mesec dni iz verskega zaklada; če pa ni sistemizirana, tedaj za potrebno ne spoznana, naj nič ne dobí.

Hrvaško. Iz Zagreba. — Zmernejša magjarska stranka se je porazumela z narodno tako, da je Rauch s svojimi mameluki popolnoma na cedilu ostal. Pri volitvah odsekov ni bil noben Rauchovec izvoljen. Da ga ni sram ostati še v zboru, čeravno ga je, kakor nekdaj Ciceron izdajalca Katilino, dr. Makanec pozval, naj odlazi, je očitno znamenje, da take baže ljudje ne poznajo poštenja. V seji 18. julija je narodni poslanec Vrbančić predlagal, naj zbor sklene, da občine ne bodo več pobirale davka; predlog se je po večini glasov sprejel. Zavoljo obravnav, ki jih ima odsek, voljen za razpravo deželnega proračuna, je zborovanje za dalje časa odloženo. — Proračun je sestavil, kakor „Obzor“ piše, neki Vardijan, tajnik deželne vlade, brez vsega razgovora z dotičnimi predstojniki odseka. Čuje se, da 25. dne avgusta se bode odložilo zborovanje.

Ogersko. — Deakovci, kakor se zdaj kaže, so si po novih volitvah pridobili le kakih 18 do 20 glasov več; al še to ni prav gotovo, ker mnogo je novincev, o kterih se še ne vé, kako se bodo zasuknili. Košut, tudi izvoljen, piše v časniku „Magjar Ujsag“, da tudi zdaj ne sprejme poslanstva.

Odgovorni vrednik: **Janez Murnik.** — založnik: **Jožef Blaznikovi dedi** v Ljubljani.